

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№5

Google
Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, may.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o'g'li, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig'i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golischeva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor General's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukariyeva Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

SANOAT KORXONALARINING IQTISODIY SALOHİYATINI OSHIRISHDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING O'RNI	18
O'rinov Akmaljon Ahmadjonovich Siddiqov Javlonbek Sodiqjon o'g'li XORAZM VILOYATIDA KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING JORIY HOLATI VA RIVOJLANISH OMILLARI TAHLILI	22
Ro'zmatova Farahongiz Bekmurotovna ENERGETIKA INFRATUZILMASINING HUDUDIY RIVOJLANISH VA IJTIMOY TENGLIKKA TA'SIRI.....	27
Babajanova Dilfuza Abdurasulovna HUDUDLARDA LOKAL TURIZM XIZMATLARINING TARKIBI VA RIVOJLANISH DINAMIKASI TAHLILI (ANDIJON VILOYATI MISOLIDA)	32
Xasanova Mavjuda Ma'mirjonovna TURIZM MAVSUMIYLIGI OMILLARINING KOMPLEKS TAHLILI: TASNIFLASHNING KONSEPTUAL VA INTEGRATSION MEXANIZMLARI.....	41
Barotov Umidjon Mahmud o'g'li BOSHQARISH SIFATI MOHIYATI VA UNI OSHIRISHNING OBYEKTIV ZARURIYATI.....	48
Shoyev Davronbek Axmadjonovich Abdullayeva Gulsanam ENGLISH LOANWORDS IN RUSSIAN AND UZBEK: TERMINOLOGICAL ADAPTATION WITHIN A COMPARATIVE LINGUISTICS FRAMEWORK	53
Kambarova Liliya Ruslanovna РОЛЬ ГОСУДАРСТВА В ФОРМИРОВАНИИ ИННОВАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКИ И ПРИВЛЕЧЕНИИ ИНВЕСТИЦИЙ	56
Алибекова Саодат Лапасовна EKSPORTGA YO'NALTIRILGAN SANOAT KORXONALARIDA MARKETING XIZMATINI TASHKIL ETISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	61
Usmonova Difuza Iloxomovna O'ZBEKISTON INDIVIDUAL SPORTCHILARINI TAYYORLASH TIZIMI BOSHQARUVIGA RAQAMLI TA'LIM TEXNOLOGIYALARI JORIY ETISHNING SAMARALI USULLARI.....	66
Junaydullayev Mels Asliddin o'g'li KORXONA IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA ERP TIZIMLARINING SAMARADORLIGINI BAHOLASH.....	72
Xaydarova Kamola Axinjanovna Berdiqulov Suhrob Berdiqulov o'g'li KORPORATIV BIRLASHISHLAR VA QO'SHIB OLISHLAR: NAZARIY ASOSLARI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	78
Latipova Shaxnoza Maxmudovna Xolmurodova Sevara Asqarovna DAVLAT BUDJETI KAPITAL XARAJATLARIDA RISKLARNI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	84
Guzal Navruzova KORXONALARNING INNOVATSION RIVOJLANISHINI TA'MINLASHDA INVESTITSIIYA VA MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARI	88
Mamayeva Diyora Kurbanbayevna MARKAZIY VA JANUBIY O'ZBEKISTON MINTAQALARI SANOATIDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK KO'RSATGICHLARI HOLATI	94
Uralov Eliboy Omonovich	

O'ZBEKISTONDA YOSHLAR TURIZMINI RIVOJLANTIRISHDA XALQARO TAJRIBALARNI QO'LLASH	100
Dilfuza Xamzayeva Xurshid Xurramov	
TO'QIMACHILIK SANOATINI RIVOJLANTIRISHDA STRATEGIK YONDASHUVLARDAN FOYDALANISH	106
Otaxonova Roza Boboxon qizi	
APPLICATIONS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE DEVELOPMENT OF BANKING SERVICES	111
Mamutova Aygul Kalmurzaevna, Yaxyayeva Inobat Karimovna	
INVESTITSIYANING EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHDAGI ASOSIY IMKONIYATLARI	118
Rapikov Toxirjon Yuldashbayevich	
XIZMATLAR SOHASIDA RAQAMLI MARKETINGDAN FOYDALANISHNING METODOLOGIK ASOSLARI	122
Yahyoxonov Niyozxo'ja Bahroil o'g'li	
ALOQA KORXONALARI MOLİYAVIY BARQARORLIGIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNING EKONOMETRIK TAHLILI VA PROGNOZLARI	128
Ismailov Xusanboy Mahammadqosim o'g'li	
YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA DAVLAT IQTISODIY BOSHQARUVINING ROLI VA AHAMIYATI	133
Xatamova Gavhar Kiyamovna	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA SUV TEJOVCHI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNI DAVLAT TOMONIDAN MOLİYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHNI TAKOMILLASHTIRISH	138
Seitnazarov Baxadir Muratbaevich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING TASHQI SAVDO FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	144
Ismailov Erkin Faxretdinovich	
THE ROLE OF INNOVATIVE MARKETING STRATEGIES IN THE GLOBAL BUSINESS ENVIRONMENT	148
Aziz Kurbanovich Abdullaev, Nigora Fayzulla kizi Sayfullaeva, Maftuna Rustambek kizi Khojiakbarova	
AGROKLASTER – AGRAR SOHANING RIVOJLANISH NUQTASI	154
Boltayev Nazarbek Narzullayevich	
RAQAMLI BANKLAR RESURS BAZASINI OPTIMALLASHTIRISH IMKONIYATLARI	159
Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li	
O'ZBEKISTON DON SANOATIDA RISKLARNI BOSHQARISH VA UNING STRATEGIYASINI RIVOJLANTIRISH	164
Kurbanova Nigora Abduraxmanovna	
RESPUBLIKAMIZDA AGROLOGISTIKA XIZMATLARI VA UNING SAMARADORLIGI	169
Azizova Dilafruz Habibullayevna	
INVESTITSIYA LOYIHALARINI KOMPLEKS EKSPERTIZA QILISH VA BAHOLASHDAGI MUAMMOLAR	172
Ulashev Jahongir Xushmuradovich, Baxriddinova Yulduz Baxriddin qizi	
O'ZBEKISTON ENERGETIKA TARMOG'INING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	176
Yusupov Ulug'bek Shukrullayevich, Kodirova Xilola Joxongir qizi	
IQTISODIYOTNI RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA BYUDJETGA SOLIQ TO'LOVLARINI HISOBGA OLISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	183
Azimova Feruza Payziyevna, Madaminjonov A.	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA MEHMONXONA XIZMATLARIDA VAQTNI BOSHQARISHNING XIZMAT SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	188
Tolipova Malika Saloxidinovna	

AGROKLASTERLARNI TASHKIL ETISH — QISHLOQ XO'JALIGI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING MUHIM OMILI (QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI MISOLIDA)	192
Yeshimbetov Uktamjon Xudaybergenovich	
O'ZBEKISTON TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINI MHXS ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH.....	198
M.I. Murodova	
“YASHIL” INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISH ORQALI BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARIGA ERISHISH MEXANIZMLARI	203
Muxtorov Ilhom Avazjon o'g'li	
O'ZBEKISTONDA SANOATNING YASHIL TRANSFORMATSIYASI VA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA OMILLARINING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI.....	211
Qo'ziboyev Behzod Hamidovich	
IJTIMOIIY HIMOA TIZIMIDA MOLIYAVIY RESURLARNI SAMARALI TAQSIMLASH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	216
Sharoxmatov Abduraxim Abdulamitovich	
DON MAHSULOTLARI KORXONALARIDA RESURLARDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY AHAMIYATI	221
Aipova Iroda Ikramovna	
ISHLAB CHIQRISH KORXONALARIDA MARKETING BOSHQARUVINING HOLATINING TAHLILI	226
Musayeva Shoira Azimovna	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARINI BOSHQARISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI: XALQARO TAJRIBA VA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR.....	232
Egamova Komila Bekchon qizi, Nasirova Kamola Alimovna	
РОЛЬ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В ТРАНСФОРМАЦИИ К ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКЕ: ПРОСТРАНСТВЕННЫЙ АНАЛИЗ АНДИЖАНСКОГО РЕГИОНА.....	239
Кадырова Лола Алимджановна, Эгамов Бахтиёржон Нурметович	
REAL SEKTOR KORXONALARINI MOLIYALASHTIRISHDA ISLOM MOLIYASINING O'RNINI OSHIRISH.....	246
Sevara Hakimova Rustam qizi	
TIJORAT BANKLARI DAROMADLARI TARKIBI VA DINAMIKASINING STATISTIK TAHLILI	251
Abdukaxarova Shoira Abduvaxobovna	
YASHIL INNOVATSIYALARNI MOLIYALASHTIRISH VA AMALGA OSHIRISH IQLIM O'ZGARISHLARIGA MOSLASHISHNING ASOSIY OMILI SIFATIDA: TIZIMLI TAHLIL VA KELGUSI TADQIQOT YO'NALISHLARI	255
Turanov Suhrob Bahodir o'g'li	
OLIY TA'LIM MUASSASALARI MEDIA IMIJINI KAPITALLASHTIRISHNING MOLIYAVIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHDA YANGI YONDASHUVLAR	262
Nazarov G'ulom Akmal o'g'li	
“YASHIL IQTISODIYOT” VA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINI JORIY QILISH TA'LIMINI TASHKIL ETISH: ADABIYOTLAR SHARHI VA RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR TAJRIBASI ASOSIDA NAMUNAVIY O'QUV DASTURLARINI ISHLAB CHIQISH USLUBIYOTI	269
Raxshona Nabibullayeva	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA LIZING HISOBINI METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH	275
Baxadirov Alisher Komilovich	
TIJORAT BANKLARNING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	281
Nomozov Umid Iskandarovich	
GLOBAL BRANDING VS. LOCAL BRANDING: STRATEGIC TRADE-OFFS IN INTERNATIONAL MARKETING.....	285
Aziz Kurbanovich Abdullaev, Mamasolieva Kamila, Akhmedova Zaynabkhon Khayrullo qizi	

QISHLOQ XO'JALIGI ISHLAB CHIQARISHIDA RISKLARNI BOSHQARISH VA SUG'URTA TIZIMINING NAZARIY ASOSLARI.....	293
Sayfutdinova Soxiba Abdugafurovna	
XORIJIY MAMLAKATLARDA BIZNES INKUBATORLAR FAOLIYATINING INSTITUTIONAL MODEL, RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA ILG'OR TAJRIBALARI	297
Fazliddinov Shohruh Shamsiddinovich, Odilov Akmal Baxrom o'g'li, Atayeva Hulkaroy Murod qizi	
XALQARO TAJRIBALARDA KICHIK KASSA AMALIYOTINI JORIY QILISH MASALALARI	302
Eshonqulov Akmal Qudratovich	

UDK: 657.422

XALQARO TAJRIBALARDA KICHIK KASSA AMALIYOTINI JORIY QILISH MASALALARI

Eshonqulov Akmal Qudratovich

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

E-mail: akmaleshonqulov81@gmail.com

ORCID: 0000-0003-1826-6715

Annotatsiya. Ushbu maqolada pul mablag'lari va ularning ekvivalentlarini tan olish hamda ta'riflashni xalqaro standartlar talablariga muvofiqlashtirish bilan bog'liq dolzarb muammolar tahlil qilingan. Shuningdek, pul mablag'lariga oid mualliflik ta'rifi ishlab chiqilgan. Xorijiy tajribalar asosida pul mablag'lari va pul ekvivalentlari tarkibini takomillashtirish bo'yicha takliflar ishlab chiqilib, pul mablag'lari hisobini yuritishni takomillashtirishning ustuvor yo'nalishlari yoritilgan.

Kalit so'zlar: pul mablag'lari, pul ekvivalentlari, operatsion faoliyat, investitsiyaviy faoliyat, moliyaviy faoliyat, kichik kassa.

Abstract. This article examines current issues related to the recognition and definition of cash and cash equivalents in accordance with international standards. An author's definition of cash has been developed. Based on foreign experience, proposals for improving the composition of cash and cash equivalents have been formulated, and the main directions for improving cash accounting practices at the present stage have been identified.

Key words: cash, cash equivalents, operating activities, investing activities, financing activities, petty cash.

Аннотация. В данной статье рассмотрены актуальные проблемы признания и определения денежных средств и их эквивалентов в соответствии с требованиями международных стандартов. Разработано авторское определение денежных средств. На основе зарубежного опыта предложены рекомендации по совершенствованию состава денежных средств и их эквивалентов, а также определены приоритетные направления совершенствования учета денежных средств на современном этапе.

Ключевые слова: денежные средства, эквиваленты денежных средств, операционная деятельность, инвестиционная деятельность, финансовая деятельность, малая касса.

KIRISH

Pul mablag'lari buxgalteriya hisobining muhim obyektlaridan biri hisoblanadi. Mazkur obyektни tavsiflash, uning o'ziga xos xususiyatlarini ochib berish, tarkibini shakllantirish hamda xalqaro standartlar talablariga muvofiqlashtirish muhim ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

Bugungi kunda pul mablag'lari hisobini takomillashtirish jarayonida uning ilmiy asoslangan ta'rifini ishlab chiqish, xalqaro standartlarga mos tasnifini shakllantirish, kassa faoliyati va ichki nazorat tizimini samarali tashkil etish, kichik kassa tushunchasi hamda undan foydalanish amaliyotini joriy qilish, bank depozit schotlaridagi pul mablag'lari hisobini xalqaro standartlar asosida yuritish, shuningdek, pul oqimlari to'g'risidagi hisobotni tuzishda ilg'or xorijiy tajribalardan foydalanish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Pul mablag'lariga berilgan ta'riflarni o'rganish ularning iqtisodiy mohiyatini yanada chuqurroq anglash imkonini beradi. Jumladan, N.A. Galeeva pul mablag'larini tashkilotning moliyaviy resurslari sifatida tavsiflab, ularni har qanday darajadagi va turdagi majburiyatlarning bajarilishini ta'minlovchi eng yuqori likvidli aktiv deb hisoblaydi¹. Muallifning ta'kidlashicha, pul mablag'larining yetarli darajada mavjudligi korxonalarning kreditorlik qarzlarni o'z vaqtida so'ndirish imkonini beradi.

1 N.A.Галеева Совершенствование бухгалтерского учета денежных средств на предприятии ОАО «Уссурийский». // Ж.Бухгалтерский, управленческий учет и аудит» <https://cyberleninka.ru/article/n/sovershenstvovanie-buhgalterskogo-ucheta-dvizheniya-denezhnyh-sredstv-na-predpriyatii-oao-molochnyy-zavod-ussuriyskiy/viewer>.

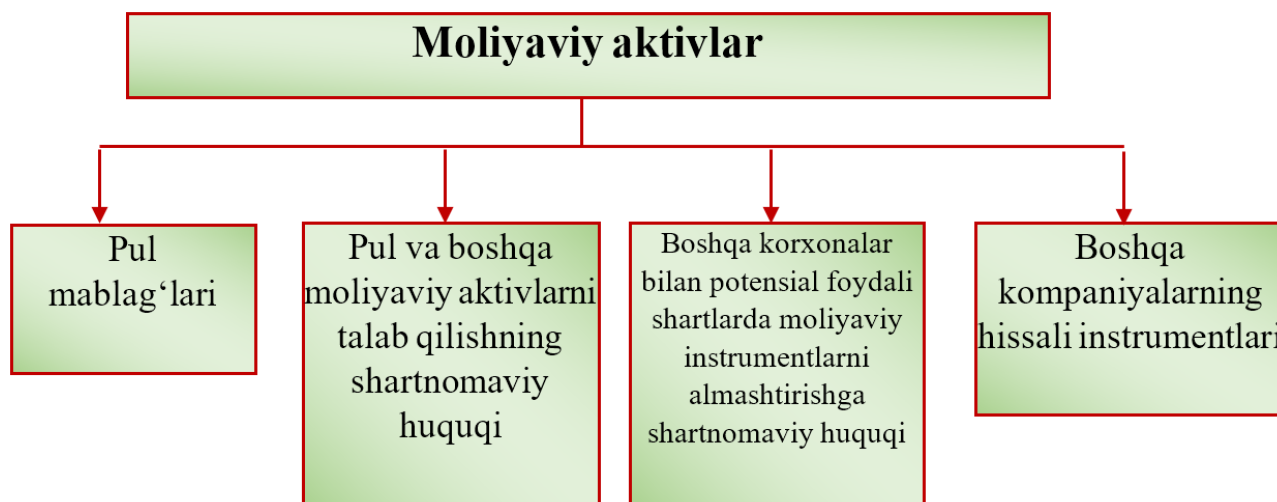

Ye.Yu. Omelchinki va boshqa tadqiqotchilar “pul mablag‘lari” tushunchasi faqat naqd pullarni emas, balki qimmatli qog‘ozlar, moliyaviy aktivlar hamda pul majburiyatlarini ham qamrab olishini ta’kidlaydilar. Ularning fikricha, mablag‘ning o‘zi kapital sifatida talqin qilinadi va buxgalteriya balansida “Pul mablag‘lari va ularning ekvivalentlari” moddasi tarkibida, ya’ni aylanma mablag‘lar tarkibida aks ettiriladi².

O.A. Volikov va N.Yu. Pomitkina tashkilotning pul mablag‘larini korxona kassasidagi naqd pullar, bankdagi shaxsiy schotlardagi mablag‘lar, shuningdek, naqdsiz shakldagi qimmatli qog‘ozlar yig‘indisi sifatida tavsiflaydilar³.

T.N. Kokina esa zamonaviy sharoitda pul mablag‘lari tarkibiga korxonaning o‘z mablag‘lari bilan bir qatorda yo‘ldagi pul mablag‘lari, pul kapitali, turli xil pul ekvivalentlari hamda ayrim qisqa muddatli investitsiyalar ham kirishini qayd etadi. Shuningdek, muallif monetar aktivlar tarkibiga budjet va budjetdan tashqari fondlar bilan hisob-kitoblarga oid qisqa muddatli moliyaviy qo‘yilmalarni ham kiritadi⁴.

Tadqiqotchi B. Boronov esa moliyaviy aktivlarning tarkibiy qismlarini xalqaro standartlar talablari asosida tizimli ravishda tasniflab, ularning o‘zaro bog‘liqligini alohida rasm orqali ifodalagan (1-rasm).

1-rasm. Moliyaviy aktivlarning tarkibi⁵

Ushbu rasmda aks ettirilgan ma’lumotlardan ko‘rinib turibdiki, pul mablag‘lari moliyaviy aktivlarning eng muhim va asosiy tarkibiy elementi hisoblanadi. Ular korxona faoliyatining uzluksizligini ta’minlash, hisob-kitoblarni o‘z vaqtida amalga oshirish hamda moliyaviy barqarorlikni mustahkamlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda xalqaro tajribalar asosida kichik kassa (petty cash) amaliyotini joriy etish masalalarini o‘rganishda tizimli va qiyosiy yondashuvlardan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida tahlil va sintez usullari orqali rivojlangan mamlakatlarda kichik kassa amaliyotini tashkil etish mexanizmlari hamda ularning buxgalteriya hisobida aks ettirish tartibi o‘rganildi.

Shuningdek, qiyosiy tahlil usuli yordamida xalqaro amaliyot bilan milliy buxgalteriya hisobi tizimida kichik kassani yuritish tartiblari o‘rtasidagi farqlar aniqlanib, ularni takomillashtirishga doir ilmiy xulosalar shakllantirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Joriy aktivlar tarkibida muhim moddalardan biri pul mablag‘lari hisoblanadi. Xalqaro standartlarda joriy aktivlarning uchta turi ko‘rsatilgan. Birinchisiga biznes subyekting normal operatsion sikli davomida olingan

2 E.Yu. Omelchinki, N.A. Борисова. Современный учет денежных средств и контроль их движения //Журнал экономических исследований том 3 № 4, 2017.

3 O.A. Воликов, Н.Ю. Поныткина. Организация бухгалтерского учета денежных средств в бюджетных учреждениях //Karelian Scientific Journal. 2020 T.9 №1 (30) <https://cyberleninka.ru/article/n/organizatsiya-buhgalterskogo-ucheta-denezhnyh-sredstv-v-byudzhetyh-uchrezhdeniyah/viewer>.

4 T.N. Кокина. Учет денежных средств и анализ их использования в коммерческих организациях. Автореферат на соиск. уч степени к.э.н. . Москва-2009, 9-6. <https://core.ac.uk/download/pdf/197386665.pdf>.

5 B. Boronov. Korxonalar moliyaviy aktivlari hisobini takomillashtirish. PhD ilmiy unvonini olish uchun yozilgan dissertatsiya. Toshkent 2020-y. 42-b.

va iste'mol qilingan aylanma kapitalning bir qismi kiritiladi. Ikkinchisiga operatsion aktiv hisoblanmaydigan, balki savdo va investitsion maqsadlarda qo'llanilib, hisobot sanasidan keyingi 12 oy davomida sotishga mo'ljallangan mablag'lar kiritiladi. Uchinchi turiga esa foydalanishda hech qanday cheklovlarga ega bo'lmagan pul mablag'lari va ularning ekvivalentlari mansub hisoblanadi.

Pul mablag'lari joriy aktivlar tarkibida katta ulushni egallovchi yuqori likvidli aktiv bo'lib, biznes faoliyatining uzluksizligini ta'minlovchi asosiy vosita sifatida namoyon bo'ladi. Hozirgi kunda pul mablag'larining holati va harakatiga oid sifatli hamda obyektiv axborotlarni shakllantirishda ularning hisobi va hisobotini buxgalteriya hisobi milliy hamda xalqaro standartlari talablariga muvofiqlashtirish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Pul mablag'lari hisobining asosiy masalalari sifatida ularning tavsifi, tarkibi, hisobga olish usullari va hisobotini takomillashtirish masalalari e'tirof etiladi.

9-son BHMS "Pul oqimi to'g'risidagi hisobot" milliy standartida pul mablag'lari, pul ekvivalentlari va pul oqimlari tushunchalariga quyidagicha ta'rif berilgan: "Pul mablag'lari — kassadagi naqd pul va talab qilib olinadigan depozitlar, shuningdek bankning hisob-kitob, valyuta va boshqa schotlaridagi mablag'lardir. Pul ekvivalentlari — ma'lum pul mablag'iga tez va oson almashtiriladigan hamda qiymatidagi o'zgarishlar riski past bo'lgan qisqa muddatli, yuqori likvidli investitsiyalardir. Pul oqimlari esa pul mablag'lari hamda ularning ekvivalentlari tushumi va chiqimidan iborat."

7-son MHXSning 6-paragrafida ham mazkur atamalarga izoh berilgan bo'lib, unga ko'ra pul mablag'lari kompaniyaning kassasi va joriy schotlaridagi pullardan tashkil topadi. Pul mablag'lari ekvivalentlari esa qisqa muddatli, oldindan ma'lum bo'lgan summadagi pul mablag'lariga tez aylantiriladigan hamda qiymati o'zgarishi bilan bog'liq risk darajasi past bo'lgan yuqori likvidli qo'yilmalardan iboratdir.

Yuqoridagi ta'riflarni tahlil qilish asosida xulosa qilish mumkinki, pul mablag'lariga nisbatan yagona yondashuv mavjud emas. Biroq barcha ta'riflarda pul mablag'lari deganda kassadagi naqd pullar hamda bankdagi depozit schotlaridagi mablag'lar tushunilishi ta'kidlangan⁶. Ayrim ta'riflarda esa pul mablag'larining eng muhim xususiyatlari sifatida ularning hech qanday cheklovlarsiz foydalanilishi, yuqori likvidli aktiv ekanligi, moliyaviy aktivlar tarkibiga kirishi hamda tovarlar, ishlar va xizmatlar uchun universal to'lov vositasi sifatida amal qilishi qayd etilgan. Mazkur ijobiy jihatlarni umimlashtirgan holda pul mablag'lariga quyidagi mualliflik ta'rifini berish mumkin: "Pul mablag'lari — moliyaviy aktiv sifatida e'tirof etiladigan, yuqori likvidlilik xususiyatiga ega bo'lgan joriy aktivlar bo'lib, tovarlar, ishlar, xizmatlar va boshqa majburiyatlar bo'yicha hech qanday to'siqlarsiz to'lov vositasi vazifasini bajaruvchi naqd pullar, talab qilib olinadigan depozit schotlari, bankning hisob-kitob, valyuta va boshqa schotlaridagi mablag'lar, shuningdek cheklar va pul orderlari kabi depozitsiz instrumentlarni o'z ichiga oladi."

21-son BHMSda pul mablag'lari ularning joylashgan o'rniga qarab quyidagicha tasniflangan: kassadagi pul mablag'lari, hisob-kitob schotidagi pul mablag'lari, chet el valyutasidagi schotlardagi pul mablag'lari, bankdagi maxsus schotlardagi pul mablag'lari, pul ekvivalentlari hamda yo'ldagi pul mablag'lari. Ushbu yondashuv mamlakatimiz olimlari tomonidan pul mablag'lari va ularning ekvivalentlari mohiyatini ochib berishda muhim ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, ularni klassifikatsiyalash belgilari va tarkibiy qismlarini yanada tizimlashtirish zarurati mavjud.

Xalqaro amaliyotda pul mablag'lari va ularning ekvivalentlariga ta'rif berishdan ko'ra, ularning tarkibiy qismlarini aniqlashtirishga ko'proq e'tibor qaratiladi. Tadqiqot natijalari asosida xorijiy va milliy tajribalarni umimlashtirib, pul mablag'lari hamda ularning ekvivalentlarini quyidagi belgilar asosida tizimlashtirish maqsadga muvofiq deb hisoblanadi. Pul mablag'larining tarkibiy elementlariga ko'ra: bankdagi depozit schotlari qoldiqlari, naqd kupyuralar va tangalar, cheklar, plastik kartochkalardagi mablag'lar, bank draftlari, pul orderlari hamda depozit sertifikatlari ajratiladi. Ularning joylashgan o'rniga ko'ra korxona bosh kassasi, operatsion kassalar, bankdagi hisob-kitob schotlari va yo'ldagi pul mablag'lari farqlanadi. Hududiy joylashuviga ko'ra mamlakat ichkarisidagi va mamlakat tashqarisidagi pul mablag'lari ajratiladi. Valyuta turiga ko'ra esa milliy valyutadagi hamda chet el valyutasidagi pul mablag'lari tasniflanadi.

Mazkur tasnifga muvofiq yo'ldagi pul mablag'larini bankdagi pul mablag'lari tarkibida hisobga olish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Chunki hozirgi davrda inkassatsiya tizimining takomillashuvi, hujjatlarga kompyuter texnologiyalari asosida ishlov berilishi hamda texnologik jarayonlarning tezlashuvi natijasida pul mablag'larining asosiy schotlarga yetib borish muddati sezilarli darajada qisqarmoqda. Bundan tashqari, pul mablag'lari inkassatorlarga topshirilgandan keyin ular bo'yicha javobgarlik bank zimmasiga o'tishi amaliy jihatdan muhim hisoblanadi.

Shuningdek, pul mablag'larini moddiy va nomoddiy shakliga ko'ra ham tasniflash mumkin. Bunda naqd pullar moddiy shakldagi mablag'lar sifatida, elektron pullar esa nomoddiy shakldagi mablag'lar sifatida e'tirof etiladi. Elektron pullar kredit muassasalari tomonidan chiqariladigan, kompyuter xotirasida ma'lumot ko'rinishida saqlanadigan va to'lov hamda muomala vositasi funksiyalarini bajaruvchi zamonaviy moliyaviy instrumentlar hisoblanadi. Ular raqamli iqtisodiyot sharoitida pul muomalasining samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda.

6 Tadqiqotlar asosida muallif ta'rif.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ushbu tasnifga muvofiq yo'ldagi pul mablag'larini bankdagi pul mablag'lari tarkibida hisobga olish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Chunki hozirgi kunda pul mablag'larini inkassatsiya qilish tartibining takomillashuvi, hujjatlarga ishlov berish jarayonlarining kompyuterlashtirilishi hamda texnologik jarayonlarning jadallashuvi yo'ldagi pul mablag'larining asosiy schotlarga yetib borish muddatini sezilarli darajada qisqartirmoqda. Bundan tashqari, pul mablag'lari inkassatorlarga topshirilgandan so'ng ular bo'yicha javobgarlikning bank zimmasiga o'tishi hisob-kitob jarayonlarining ishonchliligi va samaradorligini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, pul mablag'lariga berilgan ta'rif xalqaro standartlar talablariga mos keladi. Pul mablag'lari tasnifini takomillashtirish bo'yicha ilgari surilgan takliflar esa pul mablag'lari hisobini xalqaro standartlarga muvofiqlashtirish, buxgalteriya hisobi axborotlarining sifati va shaffofligini oshirish hamda moliyaviy hisobotlarning ishonchliligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Н.А.Галеева Н.А. (2023) Совершенствование бухгалтерского учета движения денежных средств на предприятии ОАО «Уссурийский» // Журнал «Бухгалтерский, управленческий учет и аудит». — URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sovershenstvovanie-buhgalterskogo-ucheta-dvizheniya-denezhnyh-sredstv-na-predpriyatii-oao-molochnyy-zavod-ussuriyskiy/viewer>.
2. Омельченко Е.Ю., Борисова Н.А. Современный учет денежных средств и контроль их движения // Журнал экономических исследований. — 2017. — Т. 3. — № 4.
3. Воликов О.А., Помыткина Н.Ю. Организация бухгалтерского учета денежных средств в бюджетных учреждениях // Karelian Scientific Journal. — 2020. — Т. 9. — № 1 (30). — URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/organizatsiya-buhgalterskogo-ucheta-denezhnyh-sredstv-v-byudzhethnyh-uchrezhdeniyah/viewer>.
4. Кокина Т.Н. Учет денежных средств и анализ их использования в коммерческих организациях: автореф. дис. ... канд. экон. наук. — Москва, 2009. — 9 с. — URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/197386665.pdf>.
5. Boronov B. Korxonalar moliyaviy aktivlari hisobini takomillashtirish: PhD dissertatsiyasi. — Toshkent, 2020. — 42-b.
6. Bobur Boronov, and Rajaboyev Shahboz Shodi o'g'li. "Mechanisms for Using Information and Communication Technology Services in the Electronic Government System of Uzbekistan and Their Effectiveness" // Лучшие интеллектуальные исследования. — 2025. — Т. 59. — № 2. — P. 285–292.
7. Bobur Boronov. "Stages of Development of the Information and Communication Technology Services System" // Лучшие интеллектуальные исследования. — 2025. — Т. 59. — № 2. — P. 293–298.
8. Bobur Boronov, Xudaynazarova Dilnoza Gafurovna, and Yodgorov Xushvaqt Mansurovich. "Farmasevtika korxonalarida buxgalteriya hisobining o'ziga xos xususiyatlari" // FRONTIERS OF KNOWLEDGE AND INTERDISCIPLINARY DISCOVERY. — 2025. — Т. 1. — № 1. — P. 282–289.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
